

Đánh giá hiệu quả nội dung huấn luyện khai cuộc cho nữ vận động viên cờ vua đẳng cấp kiện tướng bằng phần mềm cờ vua Stockfish

ThS. Hoàng Thị Út; ThS. Nguyễn Thanh Lâm ■

TÓM TẮT:

Sử dụng phần mềm cờ vua Stockfish để phân tích các ván đấu của một số nữ vận động viên kiện tướng cờ vua trong quá trình thực nghiệm đã cho thấy sự thay đổi về các khai cuộc được sử dụng cũng như hiệu quả trong thi đấu của các vận động viên (VĐV) này tại các giải quốc gia và quốc tế. Điều này cho phép khẳng định hiệu quả của nội dung khai cuộc mà luận án đã lựa chọn cho nữ VĐV kiện tướng.

Từ khóa: khai cuộc, cờ vua, nữ vận động viên.

ABSTRACT:

By using chess Stockfish software to analyze the games of some master female athletes during the experiment showed the changes in the game used and the performance of the competition of these athletes at the national and the international tournaments. This allows confirming effectiveness of the content of contest that the thesis has chosen for chess master female athletes.

Keywords: opening, chess, female athlete.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Stockfish là một phần mềm chuyên dụng để phân tích các ván đấu cờ vua. Theo đánh giá của các chuyên gia cờ vua, Stockfish đứng thứ 1 trong các phần mềm phân tích ván đấu và được đa số các huấn luyện viên sử dụng để phân tích các ván đấu nhằm đánh giá các phương án chơi mạnh, yếu trong mỗi tình huống cờ. Từ đó, giúp cho công tác huấn luyện cờ vua nói chung, huấn luyện khai cuộc nói riêng đạt độ chính xác và hiệu quả hơn với từng VĐV.

Quá trình nghiên cứu đã sử dụng phần mềm Stockfish 9 để phân tích khai cuộc được các VĐV kiện tướng nữ sử dụng tại các thời điểm trước TN (2016 trở về trước) và sau TN (2017) để từ đó có thêm kết luận về hiệu quả nội dung huấn luyện khai cuộc được ứng dụng.

Xuất phát từ lý do trên, chúng tôi tiến hành nghiên cứu: **"Đánh giá hiệu quả nội dung huấn luyện khai cuộc cho nữ VĐV cờ vua đẳng cấp kiện tướng bằng phần mềm Stockfish"**.

Chúng tôi đã sử dụng các phương pháp nghiên cứu sau: phân tích và tổng hợp tài liệu; phân tích ván đấu (thông qua các phần mềm chuyên dụng Stockfish và máy tính) và toán học thống kê.

Quy trình sử dụng phần mềm Stock fish 9 để phân tích ván đấu: phần mềm phân tích Stockfish được cài đặt đường dẫn trong Chessbase và sẽ được sử dụng khi ván đấu cần phân tích.

Sau khi mở ván đấu cần phân tích trên chessbase 13, khi đến giai đoạn cần phân tích sẽ click vào phần add kibitzer, lúc này cửa sổ sẽ hiện ra phần lựa chọn các phần mềm phân tích đã được tích hợp trong máy tính.

Các phương án sẽ được thay đổi liên tục trong quá trình phân tích theo đơn vị thời gian với đơn vị tính (kN/s). Đơn vị tính càng cao thì độ chính xác của các phương án càng lớn. Đối với việc phân tích, khi đơn vị tính đạt trên 3000 kN/s là đã đảm bảo tính chính xác đối với VĐV cờ vua đẳng cấp Kiện tướng.

Ở mỗi tình huống cờ (thế cờ), phần mềm Stockfish sẽ đưa ra hàng loạt các phương án có thể nảy sinh và đánh giá thế cờ sau mỗi phương án đó. Mỗi nước đi sẽ được đánh giá ở 5 loại cơ bản: nước đi rất yếu (sai lầm nghiêm trọng; nước đi yếu (sai lầm), nước đi bình thường, nước đi mạnh và nước đi rất mạnh. Đây là cơ sở xác định mỗi nước cờ của các VĐV là mạnh hay yếu.

2. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

2.1. Sự thay đổi về sử dụng khai cuộc và hiệu quả các ván đấu của kiện tướng Võ Thị Kim Phụng

2.1.1. Trước TN

a. Kết quả tổng hợp: thực trạng sử dụng khai cuộc của VĐV Võ Thị Kim Phụng ở thời điểm trước thực nghiệm được trình bày tại bảng 1.

Bảng 1. Thực trạng sử dụng khai cuộc của VĐV Võ Thị Kim Phụng trước TN

Mã nguồn	Tên khai cuộc	Số ván	2016						2015					
			Trắng			Đen			Trắng			Đen		
			1-0	1/2	0-1	1-0	1/2	0-1	1-0	1/2	0-1	1-0	1/2	0-1
A04 - A09	Khai cuộc Réti	1												1
A10 - A39	Khai cuộc Anh	2				1							1	
A40 - A50	Khai cuộc tốt cánh hậu	25	5	3	3	3	1		3	1	3	2	1	0
A56 - A79	Phòng thủ Benoni	1										1		
A80 - A99	Phòng thủ Hà Lan	1							1					
B06 - B09	Phòng thủ Ufimsef	1											1	
B20 - B99	Phòng thủ Xixilia	13				4	2	3				2	0	2
C00 - C19	Phòng thủ Pháp	1		1										
D00 - D05	Các dạng khai cuộc Tốt hậu	13	4	1	0				6	0	2			
D10 - D19	Phòng thủ Slavo	11	2	0	0	0	1	0	3	1	0	1	1	2
D20 - D29	Gambit Hậu tiếp nhận	1	1	0	0									
D30 - D69	Gambit Hậu không tiếp nhận	3				0	2	0	1	0	0			
E10 - E19	Phòng thủ Ấn độ mới	4	1	0	0	0	1	1				1	0	0
E20 - E59	Phòng thủ Nhimsovich	3				1	1	0				0	0	1
	Tổng	80	13	5	3	9	8	4	13	3	5	7	4	6

Từ bảng 1 cho thấy:

Tổng số ván đấu: 80 ván, trong đó 42 ván trắng và 38 ván cầm đen, kết quả cụ thể:

- Cầm đen:

+ Chống e4: sử dụng khai cuộc xixilia với 13/14 ván chiếm tỷ lệ: 92,8 % (1 ván sử dụng Ufimsef), trong đó: Thắng: 5/13 = 38,5%, Hòa: 2/13 = 15,4% và thua: 6/13 = 46,1%. Như vậy, tỷ lệ thua khi chống e4 rất cao.

+ Chống khai cuộc kín d4, Mf3, e4. Chủ yếu sử dụng hệ thống khai cuộc tốt hậu, salvo, Ấn độ mới và Nhimzovich... Tỷ lệ thắng khi cầm đen chống Khai cuộc kín là: 5/24 = 20,8%, hòa: 9/24 = 37,5%, thua: 10/24 = 41,7%. %. Như vậy, tỷ lệ thua khi chống khai cuộc kín cũng rất cao.

- Cầm trắng: hầu hết sử dụng hệ thống khai cuộc kín (41/42 ván chiếm 97,6%) sử dụng d4 hoặc Mf3. Chủ yếu sử dụng hệ thống khai cuộc tốt hậu (A40-A50, D00-D05, D10 - D19). Tỷ lệ thắng: 26/41 = 63,4%; hòa: 7/41 = 17,1% và thua: 8/41 = 19,5%.

Kết quả trên cho thấy, trước TN Kim Phụng cầm đen thường có tỷ lệ thua cao, chơi chưa tốt khi cầm quân đen. Ngược lại, khi cầm trắng hiệu suất thi đấu của Kim Phụng rất tốt, tỷ lệ thắng chiếm 63,4%.

2.1.2. Sau TN

a. Kết quả tổng hợp:

Tổng hợp các ván đấu theo khai cuộc và kết quả của VĐV Võ Thị Kim Phụng sau TN được trình bày tại bảng 2.

Từ bảng 2 cho thấy:

- Khi cầm quân đen: Sau TN Kim Phụng có sự thay đổi rõ rệt về xu hướng sử dụng các dạng thức khai cuộc.

Thay vì sử dụng 100% khai cuộc xixilia, giờ đây Kim Phụng đã sử dụng thêm hệ thống khai cuộc Pháp. Thậm chí, sau TN Kim Phụng còn sử dụng Khai cuộc Pháp khi chống lại tốt e4 của trắng nhiều hơn Xixilia (chiếm 27,5% so với 12,1%).

- Khi cầm quân trắng: khai cuộc tốt hậu (A40 - A50) và (D00-D05) vẫn chiếm đa số nhưng giảm hơn rất nhiều so với trước TN. Kim Phụng sử dụng nhiều hơn các hệ thống khai cuộc Nhimzovich, Hệ thống gambit hậu, với tỷ lệ lần lượt là: 19,3, 10,5, 29,8%, 7%. Một tỷ lệ khá đa dạng trong phong cách chơi và thể hiện sự tự tin khi sử dụng các phương án khai cuộc phức tạp, đòi hỏi có kiến thức thể trận khai cuộc sâu sắc, tinh tế như Ấn Độ cổ, Nhimzovich.

Nhận xét:

- Kim Phụng là một nữ VĐV mạnh của Việt Nam, rất ít mắc những sai lầm trong khai cuộc. Tuy nhiên, trước TN (trong những năm 2015, 2106) hệ thống khai cuộc cô lựa chọn thường là những hệ thống khai cuộc đơn giản, tránh các hệ thống khai cuộc phức tạp đòi hỏi phải có thời gian nghiên cứu sâu về mặt lý thuyết.

- Sau TN, Kim Phụng tỏ ra sự vượt trội về việc đa dạng sử dụng các hệ thống khai cuộc. Mạnh dạn đi sâu vào các biến khai cuộc phức tạp. Có sự chuẩn bị nghiên cứu đối thủ khá kỹ lưỡng. Nhờ đó mà hệ số elo trong năm 2017 của cô tăng vọt. Đỉnh cao nhất là năm 2018 với hệ số 2435.

2.2. Sự thay đổi về sử dụng khai cuộc và hiệu quả các ván đấu của kiện tướng Đoàn Thị Vân Anh

2.2.1. Trước TN

a. Kết quả tổng hợp:

Bảng 2. Tổng hợp các ván đấu theo khai cuộc sau TN của VĐV Võ Thị Kim Phụng

Mã nguồn	Tên khai cuộc	Số ván	2017					
			Trắng			Đen		
			1-0	1/2	0-1	1-0	1/2	0-1
A00 - A03	Những khai cuộc không phổ biến	3	2	0	0	0	0	1
A04 - A09	Khai cuộc Rétí	4	0	0	2	1	1	
A10 - A39	Khai cuộc Anh	2				1	1	
A40 - A50	Khai cuộc tốt cánh hậu	27	11	2	2	3	3	6
A51- A52	Gambit Budapest	2					1	1
A53- A55	Phòng thủ Ấn Độ cổ phương án không phổ biến	4	1	1	2			
A80 - A99	Phòng thủ Hà Lan	1	1					
B20 - B99	Phòng thủ Xixilia	7				1	0	6
C00 - C19	Phòng thủ Pháp	16				3	6	7
D00 - D05	Các dạng khai cuộc Tốt hậu	7	2	2	2	0	0	1
D06 - D09	Gambit hậu	1	1	0	0			
D10 - D19	Phòng thủ Slavo	9	1	2	2	1	2	1
D20 - D29	Gambit Hậu tiếp nhận	1	1	0	0			
D30- D69	Gambit Hậu không tiếp nhận	7	4	0	2	1	0	0
E00 - E09	Phòng thủ Catalon	1				1	0	0
E10 - E19	Phòng thủ Ấn độ mới	2				1	0	1
E20 - E59	Phòng thủ Nhimsovich	14	6	3	3	0	0	2
E60 - E99	Phòng thủ Ấn độ cổ	7	1	1	1	1	1	2
Tổng		117	31	11	16	14	15	28

Bảng 3. Thực trạng sử dụng khai cuộc của VĐV Đoàn Thị Vân Anh trước TN

Mã nguồn	Tên khai cuộc	Số ván	2016						2015					
			Trắng			Đen			Trắng			Đen		
			1-0	1/2	0-1	1-0	1/2	0-1	1-0	1/2	0-1	1-0	1/2	0-1
A04 - A09	Khai cuộc Rétí	4				1	0	0	1	0	2			
A10 - A39	Khai cuộc Anh	3	0	0	3									
A40 - A50	Khai cuộc tốt cánh hậu	8	3	1	1	0	0	1	2	0	0			
A56 - A79	Phòng thủ Benoni	2				0	0	2						
A80 - A99	Phòng thủ Hà Lan	1	0	1	0									
B01	Phòng thủ Scandinavi	1				0	0	1						
B06 - B09	Phòng thủ Ufimsef	2	1	0	0	1	0	0						
B20 - B99	Phòng thủ Xixilia	2				2	0	0						
D00 - D05	Các dạng khai cuộc Tốt hậu	7	2	1	0	1	2	0				1	0	0
D10 - D19	Phòng thủ Slavo	7	2	0	0	1	1	0	0	0	1	0	0	2
D30- D69	Gambit Hậu không tiếp nhận	5	3	1	1									
E60 - E99	Phòng thủ Ấn độ cổ	1										0	0	1
	Tổng	42	11	4	5	6	3	4	3	0	3	1	0	2

Thực trạng sử dụng khai cuộc của VĐV Đoàn Thị Vân Anh ở thời điểm trước TN như trình bày tại bảng 3.

Từ bảng 3 cho thấy:

- Khi cầm quân đen:

+ Chống e4: sử dụng 3 loại khai cuộc: Scandinavi, Xixilia và uimsef. Tỷ lệ thắng bằng quân đen khi chống e4 không tốt: 1/4 ván chiếm 25%, và thua 3/4: 75%

+ Chống d4: cầm đen chống d4 tỷ lệ thắng cao hơn chống e4. Thắng 5/12 = 41,7%, hòa 3/12 = 25% và thua

là 4/12 = 33,3%. Chủ yếu sử dụng khai cuộc tốt cánh hậu và salvo

- Khi cầm quân trắng: hầu hết sử dụng hệ thống khai cuộc kín (25/26 ván chiếm 96,1%) sử dụng d4 hoặc Mf3. Chủ yếu sử dụng hệ thống khai cuộc tốt hậu (A40-A50, D00-D05, D10 -D19). Tỷ lệ thắng 13/25 = 52%, hòa: 4/25 = 16% và thua: 8/25 = 32%.

2.2.2. Sau TN

a. Kết quả tổng hợp:

Tổng hợp các ván đấu theo khai cuộc và kết quả của

Bảng 4. Tổng hợp các ván đấu theo khai cuộc sau TN của VĐV Đoàn Thị Vân Anh

Mã nguồn	Tên khai cuộc	Số ván	2017					
			Trắng			Đen		
			1-0	1/2	0-1	1-0	1/2	0-1
A04 - A09	Khai cuộc Rétí	3				3	0	0
A40 - A50	Khai cuộc tốt cánh hậu	9	2	0	6	1	0	0
B01	Phòng thủ Scandinavi	9				4	0	5
D00 - D05	Các dạng khai cuộc Tốt hậu	6	2	3	0	1	0	0
D10 - D19	Phòng thủ Slavo	5	0	0	1	1	1	2
Tổng		32	8	3	3	11	1	6

Bảng 5. So sánh số lượng các sai lầm trong khai cuộc trước và sau TN

Vận động viên	Trước TN		Sau TN (2017)
	2016	2015	
Nguyễn Thị Kim Phụng (số ván năm 2017 là 117 ván; 2016 là 42 và năm 2015 là 38 ván)	7 (16.67%)	6 (15.79%)	4 (3.42%)
Đoàn Thị Vân Anh (số ván năm 2017 là 32 ván; 2016 là 33, 2015 là 9 ván)	7 (21.21%)	2 (22.22%)	2 (6.06%)

VĐV Đoàn Thị Vân Anh sau TN được trình bày tại bảng 4.

Từ bảng 4 cho thấy:

- Khi cầm quân đen:

+ Chống e4: sử dụng 1 loại khai cuộc: Scandinavo với tỷ lệ thua 44,4% và thắng là 55,6%

+ Chống d4. Tỷ lệ thắng chiếm 6/9 = 66,7%, hòa 1/9 chiếm 11,1% và thua 2/9 chiếm 22,2%. Chủ yếu sử dụng khai cuộc tốt cánh hậu và salvo

- Cầm trắng: hầu hết sử dụng hệ thống khai cuộc kín (14/14 ván chiếm 100%) sử dụng d4 hoặc Mf3. Chủ yếu sử dụng hệ thống khai cuộc tốt hậu (A40-A50, D00-D05, D10 –D19). Tỷ lệ thắng 8/14 chiếm 57,2%, hòa: 3/14 chiếm 21,4 % và thua: 3/14 chiếm 21,4 %.

2.3. So sánh số lượng các sai lầm trong khai cuộc trước và sau TN

Như đã phân tích ở trên, mỗi nước cờ của VĐV trong ván đấu sẽ được phần mềm Stockfish 9 phân tích, đánh giá. Để làm rõ hơn hiệu quả của nội dung huấn luyện

khai cuộc đã lựa chọn, chúng tôi tiến hành so sánh số lượng sai lầm của 02 VĐV ở trước với sau TN. Kết quả thu được như trình bày tại bảng 5.

Từ kết quả tại bảng 5 cho thấy, sau TN, tỷ lệ sai lầm khai cuộc của cả 2 VĐV đều giảm mạnh, VĐV Kim Phụng từ 15 - 16% giảm còn 3.4%; VĐV Vân Anh, từ 21 - 22% giảm còn 6.06%. Kết quả này cho thấy hiệu quả của nội dung huấn luyện khai cuộc mà luận án lựa chọn cho đối tượng là nữ VĐV kiện tướng.

3. KẾT LUẬN

Từ kết quả nghiên cứu trên, chúng tôi có những kết luận sau:

Việc sử dụng phần mềm Stockfish 9 để phân tích khai cuộc được các VĐV kiện tướng nữ sử dụng đã cho thấy rõ sau TN, các ván đấu được thực hiện chính xác và hiệu quả hơn hẳn so với thời điểm trước TN ở 02 nữ VĐV kiện tướng cờ vua. Kết quả này cho phép đánh giá chính xác hơn về nội dung huấn luyện khai cuộc được đề tài lựa chọn, ứng dụng.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ môn Cờ Trường ĐH.TDĐT Bắc Ninh, *Nghiên cứu ứng dụng phần mềm Chessbase 8.0 trong giảng dạy khai cuộc cho sinh viên chuyên sâu Cờ Vua Trường Đại học TDTT*, Đề tài cấp bộ môn.

2 Nguyễn Hồng Dương (2015), *Giáo trình cờ vua, Tài liệu giảng dạy cho sinh viên Đại học TDTT*, Nxb TDTT, Hà Nội.

3. Hoàng Hải (2010), *Xu hướng sử dụng khai cuộc của VĐV hiện nay*, đề tài cấp cơ sở, trường Đại học TDTT Bắc Ninh.

Nguồn bài báo: Bài báo trích từ kết quả nghiên cứu luận án tiến sĩ KHGD: “Nghiên cứu nội dung huấn luyện khai cuộc cho nữ VĐV Cờ vua Cấp I và Kiện tướng Việt Nam” của NCS. Hoàng Thị Út.

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 12/2/2019; ngày phản biện đánh giá: 14/3/2019; ngày chấp nhận đăng: 24/4/2019)